

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:185

av Betty Malmberg (M)

Anhöriga kan vara till hjälp

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att närstående till myndiga personer med upprepade psykiska sjukdomsskov ska ges rättsliga möjligheter att på ett tidigt stadium agera för patientens bästa och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klara ut rättsläget kring så kallade nätverkskontrakt och hur användningen av dessa ska kunna spridas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En liknande motion behandlades vid det förra riksmötet. Utskottets handläggning gav dock ingen förklaring till varför motionen avsågs utan berättade mer allmänt om de växande problemen med psykisk ohälsa.

De yrkanden som lyfts i motionen är angelägna och handlar om att mildra situationen och korta sjukdomstiden för den myndige som saknar sjukdomsinsikt till följd av psykisk ohälsa. Ett sätt är att ge anhöriga och/eller på förhand anmälda personer, rättsliga möjligheter att hjälpa psykiskt sjuka närstående till behandling. Detta måste riksdagen ge regeringen tillkänna.

I en OECD-rapport från 2013 uppskattas att en miljon svenskar i arbetsför ålder drabbas av psykisk ohälsa under ett år, vilket innefattar alltifrån allvarligare sjukdomstillstånd som psykos, till "lättare" psykiska problem såsom oro, ångest och sömnproblem. Det mänskliga lidandet är naturligtvis enormt men OECD uppskattar också att de

samhällsekonomiska kostnaderna för detta uppgår till över 70 miljarder kronor om året i förlorade arbetsinsatser och utgifter för vård och omsorg. Av alla som lider av psykisk ohälsa beräknas 10–15 procent ha allvarliga besvär som kan behöva psykiatrisk behandling.

Trots att det är de närstående som först kan upptäcka signaler om att sjukdomen kan vara på väg att bryta ut, har de i dagens Sverige mycket små möjligheter att bistå sina anhöriga och på så sätt snabbt kunna lindra effekterna av sjukdomen. Problemet för de som lider av allvarligare psykisk ohälsa med upprepade sjukdomsskov, är ju att de flesta saknar insikt om sitt tillstånd och därmed inte är benägna att söka hjälp innan skoven har blommat ut. Endast i de fall då den sjuke utgör ett hot mot sig själv eller sin omgivning kan sjukvården eller polisen agera med tvångsmedel.

Med det upplägg som finns idag, där slutenvård endast kan medges i skrämmande fall som ovan, finns inga möjligheter för de anhöriga till myndiga psykiskt sjuka att hjälpa till för att mildra effekterna av sjukdomen. I det läget har de ofta förgäves försökt göra psykiatrin uppmärksam på vad som varit på gång, och vädjat om hjälp och samarbete innan situationen har blivit ohållbar. Detta är en traumatisk situation för alla parter, där den psykiskt sjuke på kort tid kan radera hela sin ekonomi, mista sitt boende och spolia sina möjligheter i arbetslivet – en nedåtgående spiral som försvårar för individen att komma tillbaka och som på sikt bidrar till eller förstärker ett utanförskap.

Möjligheten att agera i tid måste underlättas och då måste de närståendes iakttagelser beaktas och tas på allvar. Självklart måste människors behov av integritet, respekt, förståelse och inflytande över sina liv vara huvudlinjen oavsett om de är sjuka eller friska. Men i den utsatta position som en person befinner sig i vid psykisk sjukdom kan det för den enskilde ibland vara viktigare att snabbt få behandling i slutenvården än att få invänta skovens kulmen innan vård kan ges.

Några vårdgivare tillåter idag att det tecknas så kallade nätverkskontrakt där patient, vårdgivare, anhöriga och vänner tillsammans kommer överens om en på förhand uppgjord plan, i händelse av att patienten skulle vara på väg att insjukna. Kontraktet ger fullmakt åt nätverket att agera, något som ska framgå av sjukjournalen.

Nätverkskontraktet som upprättats ska därefter alltid finnas tillgängligt i patientens sjukjournal. Detta är ett sätt att komma förbi lagar och sekretessbarriärer och framför allt att kunna begränsa skadan på ett tidigt stadium för patienten ifråga. Möjligheten att upprätta ett nätverkskontrakt är dock en relativt okänd handling som behöver spridas till

flera vårdgivare. Dessutom är det viktigt att klara ut hur rättsläget är kring handlingen i fråga och vad som händer då en patient flyttar till annan ort.

Med hänvisning till ovan bör anhöriga och/eller på förhand anmälda personer få rättsliga möjligheter att hjälpa myndiga psykiskt sjuka närstående till behandling innan det att de psykiska skoven kulminerar.

Betty Malmberg (M)